Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh odporúčania Rady o rámci kvality pre stáže“

COM(2013) 857 final

(2014/C 214/07)

Spravodajkyňa: **Indrė VAREIKYTĖ**

Komisia sa 4. decembra 2013 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh odporúčania Rady o rámci kvality pre stáže“

COM(2013) 857 final.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 6. februára 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 496. plenárnom zasadnutí 26. a 27. februára 2014 (schôdza z 27. februára 2014) prijal 196 hlasmi za, pričom 7 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. **Závery a odporúčania**

1.1 V ostatných dvoch desaťročiach sa stáže stali pre mladých ľudí dôležitou vstupnou bránou na pracovný trh. Hoci už stáže tvoria bežnú súčasť európskych pracovných trhov a mnoho podnikov začalo k tomuto procesu aktívne prispievať, ich rozširovanie sprevádzajú rastúce obavy týkajúce sa obsahu vzdelávania a pracovných podmienok. Ak majú stáže uľahčovať prístup k zamestnaniu, musia ponúknuť kvalitný obsah vzdelávania a vhodné pracovné podmienky, pričom by nemali byť náhradou za riadne pracovné miesta ani podmienkou ich získania.

1.2 Stáže predstavujú dôležitý spôsob, ako bojovať proti nezamestnanosti a nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a ako zabezpečiť prechod zo vzdelávania na trh práce, no nemali by sa považovať za jediný spôsob, ako to dosiahnuť. Úspešné riešenie týchto problémov si vyžaduje komplexné a úzko prepojené politické opatrenia tak na európskej, ako aj vnútroštátnej úrovni. Vhodnými opatreniami, predovšetkým na vnútroštátnej úrovni, sa dá zvýšiť ponuka možností stáže pre mladých ľudí.

1.3 Popri konkrétnych odporúčaniach uvedených v celom texte sú na vytvorenie lepších a prístupnejších programov stáží nevyhnutné tieto hlavné podmienky:

1.3.1 Odporúčanie by malo zahŕňať aj stáže spojené so vzdelávacími programami a stáže v rámci aktívnych politík trhu práce (určené nezamestnaným mladým ľuďom, ktorí zvyčajne nemajú žiadnu alebo len nízku kvalifikáciu), pretože sú najúčinnejšími formami stáží v EÚ.

1.3.2 Zaradenie stáží do študijných osnov by sa malo viac podporovať a stáže by podľa možnosti mali prebiehať počas štúdia, a nie po jeho ukončení.

1.3.3 Na európskej i vnútroštátnej úrovni treba vyvinúť spoločné úsilie na zlepšenie dostupnosti stáží, najmä v malých a stredných podnikoch.

1.3.4 V prípade stáží „v rámci otvoreného trhu“ by sa mal poskytovať balík základného sociálneho zabezpečenia (zdravotné a úrazové poistenie a pokiaľ ide o platené stáže aj voľno v prípade práceneschopnosti).

1.3.5 Stážistom by sa mala poskytovať nevyhnutná finančná podpora.

1.3.6 Je potrebné vypracovať sprievodné usmernenia, ktoré by členským štátom a podnikom a organizáciám ponúkajúcim stáže poskytli prehľad o možných spôsoboch podpory programov stáží prostredníctvom už dostupných zdrojov financovania na úrovni EÚ a členských štátov a pomohli im vytvoriť pružné systémy stáží so spoločnou finančnou zodpovednosťou.

1.3.7 V záujme zvýšenia mobility mladých ľudí v EÚ je potrebné poskytovať viac príležitostí na cezhraničné stáže. Rozšírenie služieb siete EURES o stáže treba privítať, mali by sa však naplánovať ďalšie kroky v snahe podnietiť otvorený a transparentný proces ponúkania voľných miest pre stážistov.

1.3.8 Potrebné sú presnejšie údaje o všetkých typoch stáží a ich hodnotenie tak na vnútroštátnej, ako aj európskej úrovni. Ide o kvantitatívne a kvalitatívne údaje, ktoré je možné využiť na vyhodnotenie kvantity, kvality, dosahu a účinnosti stáží.

1.3.9 Je dôležité zabezpečiť, aby sa na stážach mohli zúčastňovať osoby so zdravotným postihnutím, a to tým, že sa prijmú vhodné opatrenia na zvýšenie informovanosti a prístupnosti.

1.3.10 Je dôležité zapojiť všetkých príslušných aktérov (sociálnych partnerov, organizácie občianskej spoločnosti a najmä mládežnícke organizácie) do formulovania usmernení a monitorovania a vyhodnocovania vykonávania rámca.

2. **Všeobecné pripomienky**

2.1 V decembri 2012 Európska komisia predložila balík pre zamestnanosť mladých, v ktorom uviedla tri hlavné návrhy, a to systém záruky pre mladých ľudí, rámec kvality pre stáže a združenie učňovskej prípravy, a zároveň rozšírila sieť EURES. EHSV aktívne sleduje proces zavádzania všetkých týchto nástrojov.

2.2 Výbor víta odporúčanie Rady o rámci kvality pre stáže ako opatrenie, ktoré má zabezpečiť kvalitný obsah vzdelávania a primerané pracovné podmienky počas stáží, a ako nástroj na zabránenie tomu, aby sa stáže využívali ako náhrada za riadne pracovné miesta alebo ako podmienka ich získania.

2.3 EHSV uznáva, že kvalitné stáže majú zásadný význam pre úspešné vykonávanie systému záruky pre mladých ľudí ([1]) (ktorého cieľom je zabezpečiť, *„aby všetci mladí ľudia vo veku do 25 rokov dostali kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov po strate zamestnania alebo ukončení formálneho vzdelania“*) a pre dosiahnutie jedného z hlavných cieľov stratégie Európa 2020, teda aby do roku 2020 malo 75 % ľudí vo veku 20 – 64 rokov zamestnanie. Je dôležité poznamenať, že riadne využívanie programov stáží môže prispieť k riešeniu nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a súčasne slúžiť ako most pre prechod zo vzdelávania na trh práce.

2.4 Napriek vítanému pokroku v mnohých členských štátoch výbor súhlasí so záverom, že hlavnými prekážkami, ktoré majú v súčasnosti vplyv na stáže v EÚ, sú nedostatočný obsah vzdelávania a neprimerané pracovné podmienky. Potvrdzuje to aj nedávny prieskum Eurobarometra ([2]), podľa ktorého si viac ako 28 % stážistov myslí, že ich skúsenosti im neboli alebo nebudú na úžitok pri hľadaní si riadneho pracovného miesta.

2.5 EHSV sa domnieva, že stáže sú len jedným z nástrojov, ktoré je možné využiť na boj proti nezamestnanosti a nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Na riešenie týchto problémov je potrebné zaviesť komplexné a vzájomne prepojené politické opatrenia tak na európskej, ako aj vnútroštátnej úrovni.

2.6 Okrem toho výbor poznamenáva, že odporúčanie sa týka iba tzv. stáží v rámci voľného trhu a medzinárodných stáží a nevenuje zvláštnu pozornosť iným, bežnejším a účinnejším formám stáží v celej Európskej únii ([3]), ako sú stáže spojené so vzdelávacími programami a stáže v rámci aktívnych politík trhu práce (určené nezamestnaným mladým ľuďom, ktorí zvyčajne nemajú žiadnu alebo len nízku kvalifikáciu).

2.7 Rámec by mal byť dostatočne flexibilný, aby zohľadňoval rozdielne východiskové pozície jednotlivých členských štátov a ich vnútroštátne právne predpisy a postupy, a zároveň by mal rešpektovať zásadu subsidiarity.

2.8 Rozsiahlejšie zaradenie stáží spojených so vzdelávacími programami do rámca kvality pre stáže by umožnilo systematickejší prístup v oblasti stáží „v rámci otvoreného trhu“, najmä s ohľadom na už existujúce metódy zabezpečenia kvality v odvetví vzdelávania, ktoré by mohli byť vzorom účinnej kontroly kvality všetkých systémov stáží. Zavedenie jednotného nástroja na zabezpečenie kvality pre všetky typy stáží by zlepšilo pochopenie a transparentnosť podmienok kvality a súčasne by pomohlo prispôsobiť stáže tak, aby prinášali študijné výsledky. Je však dôležité zabezpečiť, aby takýto nástroj nebol v rozpore s príslušnými právnymi predpismi v členských štátoch.

([1]) Odporúčanie Rady o zavedení záruky pre mladých ľudí, Ú. v. EÚ C 120, 26.4.2013, s. 1.

([2]) The experience of traineeships in the EU, Eurobarometer, 2013.

([3]) Štúdia komplexného prehľadu poskytovaných stáží v členských štátoch, Európska komisia (2012).

2.9 EHSV však zdôrazňuje, že prijatie legislatívneho a regulačného rámca samo osebe nemôže zaručiť kvalitu stáží. Zásadnú úlohu pri zabezpečovaní kvalitných stáží bude zohrávať vykonávanie predpisov a prísne monitorovanie celého procesu. Členské štáty musia mať možnosť rozhodnúť, ako čo najlepšie pristupovať k stážam s cieľom zabezpečiť ich kvalitu a predísť zneužívaniu.

2.10 V záujme zvýšenia mobility mladých ľudí v EÚ je potrebné poskytovať viac príležitostí na cezhraničné stáže. Rozšírenie služieb siete EURES o stáže je veľmi vítané, najmä ak berieme do úvahy ďalší prínos, ktorý vyplýva z podpory medzinárodných stáží (v súčasnosti sa v zahraničí uskutočňuje iba 9 % stáží[2]). Mali by sa však podniknúť ďalšie kroky na podporu otvoreného a transparentného procesu ponúkania stáží pomocou príslušných informácií a inštitucionálnych prostriedkov. Usmernenia pre organizácie potenciálne ponúkajúce stáže by mohli stanoviť zásady otvoreného a transparentného procesu náboru stážistov a kritériá kvality stáží. Okrem toho by cieľové skupiny mali byť lepšie informované o existujúcich programoch a možnostiach týkajúcich sa stáží, a to najmä prostredníctvom sociálnych médií a internetu.

3. **Význam investícií do odbornej prípravy**

3.1 EHSV je presvedčený, že stážisti na pracovisku môžu prispieť k výsledkom podnikov a celého hospodárstva a súčasne získavať skúsenosti, ktoré potrebujú, za predpokladu, že výučba na pracovisku je dostatočne dobre štruktúrovaná na to, aby to umožňovala.

3.2 Hoci je stáž príležitosťou na získanie nových poznatkov, je dôležité uznať, že je prínosom pre všetky zúčastnené strany – stážistu, zamestnávateľa, hospodárstvo ako celok, a tým aj spoločnosť. Pri zabezpečovaní kvalitných a dostupných systémov stáží by teda malo ísť o spoločnú zodpovednosť.

3.3 Výbor zastáva názor, že v odporúčaní by sa malo aktívnejšie propagovať investovanie do stáží. Značná pozornosť by sa mala venovať malým a stredným podnikom, pretože bez konkrétnej podpory často nemajú kapitál na investovanie do stáží.

3.4 Dôvody, prečo menšie podniky nedostatočne investujú do stáží, súvisia s ich špecifikami: krátkodobé zameranie, neschopnosť mať v krátkej dobe úžitok zo stážistov a rozdielne náklady a prínosy odbornej prípravy. Stáže sú investíciou, ktorá sa podniku nevráti ihneď. Ďalší problém pre malé podniky, ktoré zvažujú možnosť poskytovať stáže, spočíva v tom, že stážista nemusí ostať v podniku dostatočne dlhý čas na to, aby sa vrátili náklady vynaložené na jeho odbornú prípravu.

3.5 EHSV sa domnieva, že prítomnosť vysoko kvalifikovaných a vyškolených pracovných síl prináša aj konkurenčné výhody okrem výhod, ktoré nadobúdajú jednotliví pracovníci alebo podnik. Je preto opodstatnené, aby štát intervenoval na trhu a doplnil súkromnú ponuku. Keďže malé a stredné podniky vo veľkej miere prispievajú k čistej tvorbe pracovných príležitostí a sú motormi hospodárskeho rastu, investície do stáží v malých podnikoch sú opodstatnené na základe toho, že sa musí napraviť zlyhanie trhu zapríčinené vonkajšími vplyvmi a verejnými statkami (ako napr. nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami vzniknutý v systéme vzdelávania): takto by malé podniky mohli viac prispievať k celkovému hospodárskemu rastu a blahobytu spoločnosti ako celku ([4]).

3.6 Výbor preto odporúča vypracovať sprievodné usmernenia, ktoré by členským štátom a podnikom a organizáciám ponúkajúcim stáže poskytli prehľad o možných spôsoboch podpory programov stáží prostredníctvom už dostupných zdrojov financovania na úrovni EÚ a členských štátov. Takéto usmernenia by mali zahŕňať aj príklady osvedčených postupov zavádzania systémov odbornej prípravy v podnikoch a organizáciách.

3.7 Podľa názoru EHSV je dôležité zabezpečiť, aby zamestnávatelia vedeli, aké čisté prínosy môžu očakávať, keď budú poskytovať miesta na odbornú prípravu. Štúdie o celom spektre nákladov a výhod, ktoré by ukázali skutočnú hospodársku návratnosť, by mohli podnietiť zamestnávateľov k tomu, aby prijímali stážistov. Zároveň je nevyhnutné zvýšiť povedomie o tom, že podniky musia ponúkať kvalitné stáže.

4. **Náhrady a sociálne zabezpečenie**

4.1 Vzhľadom na to, že iba 62 % ([5]) mladých ľudí, ktorí absolvovali stáž, mali písomnú dohodu o stáži alebo zmluvu s prijímacou organizáciou či podnikom, výbor podporuje požiadavku, aby bolo uzatváranie písomných dohôd o stážach povinné. Mali by sa stanoviť spoločné právne normy pre dohody o stážach. Treba poznamenať, že právne záväzné písomné dohody alebo zmluvy sú výhodné tak pre poskytovateľa stáže, ako aj pre stážistu, pretože pevne stanovujú povinnosti a práva oboch strán.

([4]) Management Training in SMEs, OECD, 2002.

([5]) The experience of traineeships in the EU, Eurobarometer, 2013.

4.2 Výbor však odporúča, aby v prípade stáží „v rámci otvoreného trhu“ podnik, v ktorom stáž prebieha, poskytoval balík základného sociálneho zabezpečenia (zdravotné a úrazové poistenie a pokiaľ ide o platené stáže aj voľno v prípade práceneschopnosti) a aby bol tento balík automaticky zahrnutý do dohody o stáži. Ak je stáž považovaná za zamestnanecký pomer v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou, musia sa uplatňovať všetky predpisy v oblasti pracovného a sociálneho práva a ustanovenia kolektívnych zmlúv (vrátane platových požiadaviek) platné v členských štátoch. V prípade sporu výbor odporúča, aby boli stážisti považovaní za slabšiu stranu a dostalo sa im potrebnej podpory.

4.3 Medzi najbežnejšie metódy financovania rôznych typov stáží v členských štátoch patria európske a štátne, resp. regionálne fondy, inštitucionálna pomoc (napr. vysokoškolské štipendiá), samofinancovanie a podnikové zdroje. Tam, kde sú k dispozícii verejné financie, je často možné počítať so značnou podporou z európskych fondov, najmä z Európskeho sociálneho fondu (ESF). Pri stážach „v rámci otvoreného trhu“ je však bežné samofinancovanie, pretože stážisti v mnohých prípadoch dostávajú buď nedostatočnú, alebo vôbec žiadnu náhradu. Faktom je, že 59 %[5] všetkých stážistov nedostáva žiadnu finančnú náhradu a musia sa spoliehať na iné zdroje financovania, ako sú napr. ich vlastné úspory a podpora od rodiny.

4.4 Výbor zdôrazňuje, že počas prípravy na svoju budúcu kariéru zvyšovaním svojej zamestnateľnosti nesmú byť stážisti ohrození chudobou. Stáže by mali byť dostupné pre všetkých, a teda neposkytovanie finančnej náhrady obmedzuje prístup k stážam (v celej EÚ absolvovalo stáž iba 46 % respondentov[5]). Ide tu o diskrimináciu určitých kategórií mladých ľudí na základe ich finančného zázemia.

4.5 S ohľadom na prístup založený na spoločnej zodpovednosti výbor nabáda členské štáty, aby hľadali pružné riešenie otázky náhrad pre stážistov. Tento prístup by mal zabezpečiť, že stáže budú kvalitné a budú prebiehať za dôstojných podmienok bez toho, aby odrádzali podniky od ich poskytovania. Náhrady pre stážistov by sa nemali považovať iba za zárobok, ale tiež za opatrenie zabezpečujúce rovnaké príležitosti pre všetkých mladých ľudí, ktorí chcú absolvovať stáž.

4.6 EHSV odporúča preskúmať a prediskutovať so sociálnymi partnermi všetky možnosti, ako sú daňové úľavy pre podniky poskytujúce stáže, využívanie európskych a vnútroštátnych fondov, zľavy na balík sociálneho zabezpečenia atď., aby bremeno náhrad neniesli iba samotné podniky a organizácie.

4.7 EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pre členské štáty a podniky čo najskôr vydala usmernenia týkajúce sa osvedčených postupov.

4.8 Osvedčené postupy v oblasti stáží stanovené v odporúčaní k rámcu kvality pre stáže by sa mali vzťahovať nielen na stáže „v rámci otvoreného trhu“, ale aj na stáže vo verejnom sektore a v inštitúciách EÚ.

5. **Ďalšie aspekty**

5.1 EHSV podporuje odporúčanie obmedziť trvanie stáže na maximálne šesť mesiacov a obmedziť opakované stáže, aby sa zabezpečilo, že stážisti nebudú nahrádzať zamestnancov a stáže sa nebudú zneužívať ako alternatíva k stálemu zamestnaniu. Mohlo by však byť vhodné, aby cezhraničné stáže trvali dlhšie než stáže, ktoré sa uskutočňujú v krajine pôvodu stážistu.

5.2 EHSV považuje za dôležité zabezpečiť, aby sa osoby so zdravotným postihnutím mohli na programoch stáží zúčastňovať za rovnakých podmienok, a odporúča prijať vhodné opatrenia na zvýšenie prístupnosti a povedomia o tejto otázke.

5.3 EHSV vyzýva sociálnych partnerov, aby pokračovali vo svojom úsilí o uznávanie zručností a schopností nadobudnutých počas stáže alebo iným spôsobom (napr. dobrovoľníckou činnosťou). V tejto súvislosti by väčšiu transparentnosť mohol zabezpečiť európsky priestor pre zručnosti a kvalifikácie, o ktorom sa prednedávnom viedli diskusie.

5.4 Výbor podporuje otázku vydávania certifikátov zo stáží, odporúča však, aby tieto certifikáty spĺňali jednotnú normu a navrhuje, aby sa zvážila možnosť ich prepojenia s mládežníckym preukazom „Youthpass“ a európskym kvalifikačným rámcom, aby boli všeobecne uznávané a boli prínosom pre mladých ľudí a ich budúcich zamestnávateľov.

5.5 Výbor vyzýva na zintenzívnenie dialógu na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej úrovni so zapojením všetkých príslušných aktérov (sociálnych partnerov, organizácií občianskej spoločnosti a najmä mládežníckych organizácií) do formulovania usmernení a monitorovania a vyhodnocovania vykonávania rámca.

V Bruseli 27. februára 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE